

I. 6.)

Valami az assonanczról.

A. . . . JANOSTÓL.

Mit akarok keresztent mondani, — rossz versek mindig voltak s lesznek a világon, következték egymásnak is, — sőt itt felesebb párral, mint bárhol, nem lévén semmi versetörvény, mely a verscsinálásnak — legalább a külsőre vonatkozó — mesterségét tanítaná; semmi kritika, mely a mozdatlan körökre rákoppantana, midőn a költészet helye, hehez mernék nyulni. De lehetetlen bosszankodás nélkül nézni az, mily kevés gondot fordítanak a külalakra még olyan versek is, (sőt kiváltképek az olyanok) kiknek eszméi és tartalom nélküli dróhal, marára bizony ráférne egy kis formai tisztaság, egy kis kültő csín; hogy az ember még is legalább gyaníthatna valami okot, mi háttéríthatta meg ezt vagy avar perkecsköt, vagy kiadót, hogy e fírcseletet Füttenberg ismét találmányának áldásaiban részesítse. Itt pedig az ember tapasztalja (melyben a legújabb magyar nyelv, hogy a rossz példa mint ragad alulról fölfelé, rosszakra jobbakra, akkor a bosszankodás még magasabb fokra hág. A „veniam damus, perimusque vicissim” nek is meg van a maga határa s ez nem eshetik a művészet korlátain kívül, különben vajtnánk a hol — — — a hol most vagyunk. Mert hiszen pengyoluságban aláb már nem dilyedhetünk: a mostani állapot — valóságos botrány. En itt egyebet mellőzve, s a rimet futólag érintve, csak az assonanczról akarok egy pár pót, a hely frükéket méltó rövidszeggel, elmondani.

Nyelvünk, a többi európai nyelvekkel összehasonlítva, rimel, ben igen szegény. Ennek okát abban véltem rejleni, hogy míg más európai nyelveknél az egyes praxok ^{a szóközlésben} ~~szóközlésben~~ is megtartják eredeti alakjokat, a magyarnál utóragot vesznek fel. Más pedig, ragismételestől rim nem ered; oly heterogen nő, mely ragaink, kal rimenne, történetesen kevés van: így nincs egyéb választás, mint vagy Gyöngyösi ~~szóval~~ ^{szóval} és követővel vanak — annak — őni, vagy rim helyett assonanczot is használni.

Assonancz, épen mint rim, idegen szó. A magyar nép, jobbeket (egy idő óta legalább) mindeniket használja, nem tudott nekiét megadni: neki a vers, a szó rámezz, kimezz s árral beéri. Hogy valaha rim helyett, görögéhez hasonló mértéket használt, melyben ~~choriambus~~ ^{choriambus} choriambus láb volt tulnyomó, arról császársaink s a nagyon régi, lengyel Lávó-féle gyermekjátékok Dallamai bizonyosságát teszt. Ezen dallamokból gyöngyűs sémákat lehet levonni: de a mi most nem értem.

Hogy az assonancz népünknek nem oly idegen, mint neve, azt megmutatni könnyű. Midőn a fenebb körű költészetben még így rimeltek: „schemáink — filéink, apjával — bátyjával, szüvedezet — lévedezet stb. s volt rim elég: akkor nevezték

~~Hogy még is ha volna sem használta. Lest.~~

2.
a nép ügyellenességét, hogy minden jó rimket nem talál, hanem
ilyenekre fordul dalaiban: földet — föld, rakva — alma stb.
Pedig a népnek, öntudatlanul, jobb ízlése volt, mint ama rimelők,
nek: ő ragot, ugyan aron raggal ritkán hangortat, inkább uet
— olyan a millyen — assonancét. Példaul

Ne pörörkötj legy vig

Nem lesz ez mind dég igy.

Kud ri exigány, dítávt adok

Kem turja fel az udvarod.

Igyunk igyunk ki világos viradtig,
megfírteti a ki regelig alszik.

Vigyen el a sárga halál

Sakarítsa szárnya alá.

Megjegyzem melő hogy ez uróbbiban az assonance a sárga
és szárnya szókra is kiterjed.

Ma már aron avatottak, kik a honi költészet neuxetivé eme,
lévét sürtek nemcs feladatokul, a rag ismételtségéből származó
— bár látásra jó hangzásu — rimet, vagy inkább nem rimet
kiküszöbölése után, az által kívántak a rim szegény nyelven
s magukon segíteni, hogy asszonánsokat vettek fel: igen ke-
lyesen cselekedtek. Itelyesen, mindom, mert a magasabb költé-
szetnek, ha nem xeti akar lenni, a népből kell kifejlődni:
a nép pedig, mint főnebb érintém, az asszonánsokat sirt ott
reger, vagy talán régebben használja, mint a rimet. Csak ne
feledjük, hogy a magasb költészet, a művelt író, azt, mit a
népül szabálytalan, hibákiól természetesen nem ment, alak,
ban vezet át, szabályozni, tisztogadni köteles. Ert meg nem
bocsátható azon írók (illetőleg írócsovek) vétkes könnyelmű sége,
kik, tudatlanságból, erőtlenségből, restségből-e, vagy ama
jelesbek hibáit magam tökéletlenül után majmuló hegykesőgből,
melly pongyolaságában genie erőlködik lenni, s megkatarozni
nem tudom, —, se a rim, se az asszonáns törvényeit nem tistle-
lik, hanem gárolnak keresztül kasul, a mint épen tolluk alá jó;
kik így rimelnek: küében — éjjelében, csillaga — sugára, fordult — pi,
ült, hajja — ludja, pausiat — sohajtat, és illy asszonánsokat
mernek használni: itőnek — véled, megfírtak — usilósabb, gyek,
ran — ázáron, vest — egst stb. millyeneket errevel lehetne felidéz-
ni a szépirodalmi lapok hasábjairól. Kiva nist — kva nist ez hon-
ninket? — ide s kva a vestet sem is kell írni, csak a prózát hoz-
sabb s rövidebb sorokra fraggadni s ráfogni hogy az vest. Itylene-
ket a nép soha sem talál, füle sem fennvetésére meg: annál
nagyobb szégyen, hogy írók használják azokat, írók, kik a költő
névet, ha a közönségtől meg nem nyerik is, önmaguk ruházat
nagy szorongat magukra verseikben!

Elmondom pár síval az assonance fő szabályait, nem a mint alókat talán más nemzetek practicája meghatározza, hanem a mint én nyelvünk természetéből s a nép kölcsönözéséből magamnak elvonam.

Assonanceban megkivántatik:

I. Hogy a hangzók ugyanarok legyenek.

It megjegyzendő:

At assonance végső prótagjában nyílt e-nek közép e sem felelhet.

helyet (positiv) által ~~hozzúv~~ lett, bár különben rövid hangzónak szinte olyan hangzó felel meg. Például nem harmat és marad, hanem harmat s síralmad.

II. Hogy a mással hangzók rokonok legyenek (b-p, c-s, d-t, f-v, g-k, l-ly, m-n, n-ny, r-l, s-zs, x-sx, gy-ty, dxs-cs).

Es csak az is a hibátlan assonance, melyben e szabály ~~szigorú~~ meg van tartva.

Kivételkép azonban e szabálytól legjobb költőink is el- nek néha. Ők ugyan az elérésben is bizonyos határt tartanak, s nem előtt: de az utánzók serege fektelomül nyargal utánzást, (turba ruit), s meglepőssé assonanceával ha ugyanarok alfabétájából állítható azt ki.

Hogy ez elérés követelményeivel tisztebe lehessünk: figyelembe kell venni egy tagú-e az assonance, vagy több tagú, azaz egy prótagra terjed-e vagy többre.

Egy tagú assonancnál a főbbi szabálytól el térni nem lehet; legfőkébb annyi nézhető el, hogy a harmadik magában is, helyet (positiv) által is hozzúv hangzó után l, x, folyékony mással, hangzók kimaradjanak, pl. cserebor — éter; járó — kár.

Férez.

Két, vagy több tagú assonanceban,

A hangzók ugyanannasága elengedhetlen feltétel. Akunban kisebb vétség a-t o-val, nyílt e-t közép e-vel, közép e-t ö-vel hangoztatni, mint például e-t o-val.

Mássalhangzókat illetőleg:

Minél kevésbé rokonok az assonance derekán lévő mással, hangzók, annál szigorúbban követelhető a vég mássalhangzók kö- zel rokonsága. Viszont

Minél tökéletesebben egybehangzik az assonance különben, annál megbocsáthatóbb vétek a vég mássalhangzók nem rokon- sága, vagy egyiknek elmaradása, (mint párját — várják, sárga halál — szárnya alá).

Lássunk már néhány példát, arra nézve, minőden képe- zhetnek az assonanceok.

I. Egytagú asszonancenál mindig szabálytalanul pl. harer — akaroz,
aroz — rajz, vért — körd szem — hiszen (közép é-vel), mást — lásd.

Megbocsátható hiba mindazáltal, ha végül egy néma és frízregő
mászhangzó lévén, ezek fülseréltetnek pl. art — síratst.

Ha l és t ^{szűkebb} ~~antégetű~~ és a hangzó körül kimaradnak.
pl. éroz — kéz.

Az l-nek d, t előli kivetése által származó asszonance úgy
tekintendő mint szabályos, pl. hold — szót, mert így is ejtjük
ki hód — szót.

II. Több tagú asszonanceknál:

1. Az egész asszonance beüről beüre egyek, csupán a vég
mászhangzó rokon, pl. halom — falon, percek — eresz. Ez legjobb.

2. A vég mászhangzó rokon, a többiek részként ugyanazok,
részként rokonok, pl. harmat — síralmad. Szinte jó.

3. A mászhangzót általában csak rokonok, pl. halad —
nyarat, Orbán kormat — titkolmad. Szabályos.

4. A vég mászhangzó rokon, a többiek részként rokonok, ré,
szint nem, pl. kárban — csináltam. Gyengébb, de nem szabálytalan.

5. Csupán a vég mászhangzó rokon, a többiek nem. pl.
viradtig — alszik. Erőtlen, de még ez is szabályos.

6. A vég mászhangzó nem rokon, de a többiek ugyanazok,
lok pl. párját — várják, honnat — vonnak. Szabályellenes
ugyan, de erős.

Meg kell jegyezni, hogy ily esetben a vég mászhangzó,
hasenfajú legyen (k, t, p; — b, g, d; — b, m, v; — l, n); pl.
nyarak — harap — arat; darab — farag — marad; egyéb — egy
év; stb.

Ugyanakkor asszonanceot, midőn a vég mászhangzó
még csak nem is hasenfajú, akkor nékiesünk el, ha külön,
ben az asszonance igen erős, s minél több szótagra terjed, pl.

Rég elhúzták az esteli harangot.

Ki, az a ki még most is itt barangol.

Petőfínél. De az ilyet jobb egészen kerülni.

Nem rokon mászhangzót használni végül, midőn
az asszonance különben is gyaró, megbocsáthatatlan bűn. Az ilyen
huszárt — beoszadják, se rim, se asszonance; az egy frízregő
besű nem teszi arra.

7. Erős asszonancenál a vég mászhangzót egyike néha
kimarad: pl. szürge halál — szürnye alá. Mindenesetre sa-
bályellenes, — s legfőkébb az l, ly beüre szorítkozhatik, mely,
lyek némely sajtóadás perint ki sem mondhatnak.

8. A hasonfajú néma mássalhangzók felcserélhetnek, pl. adag — dagad, hölök — kiköt, légy víg — mindég így. A jobbak köze tartozik.

9. A hasonfajú néma rokonaira cserélhetnek, pl. hideg — váiget. Elégge jó.

10. Kereti az assonance, ha a szó kerdő tagja ismétlődik, egyrészben, vagy részben, pl. vártam — várban, halmán — haj tám.

Elég legyen ennyi, ajánlatul azoknak, kik assonanceal élnek, a nélkül hogy szabályokra ügyelnének s figyelemgyerjesztésül az olvasó közönség azon részénél, mely rímekhez, vagy átrímekhez lévén szokva, hiába keresi a végző beüt egyezését s talán ezt galand — alant éppen olly rímtelenségek tartja, mint például ezt: időnek — véled, mityeeket, fájdalom! találni nem re, héz mostani belletristicánk lapjain. — Aug. N. y. J.

^{sz} (sz. Valahova, az "Irodalmi élet" rovásba nem fog ártani ^{sz} szóba ha berezi ön.

^{lemb} Kőre veres is küld
21

sz

1350

em.
yod.
Blick
Grab

Ernst Weyl

Szilágyi Sándor urnak.

Pesten

Norma nyomdaja, al,
dunador, piaristál
épilete

